

**ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ УРАЂЕНЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ
КАНДИДАТКИЊЕ ДИЈАНЕ САВИЋ БОЖИЋ**

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА

**ПРЕДМЕТ: Извештај о оцени урађене докторске дисертације
кандидаткиње Дијане Савић Божић**

Одлуком Наставно-научног већа Правног факултета Универзитета у Крагујевцу бр3175/12.1 од 28.10.2015. године, формирана је Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидаткиње Дијане Савић Божић, под насловом *Економска ефикасност судског система у Босни и Херцеговини*, у саставу: проф. др Свето Пурић, редовни професор Правног факултета у Крагујевцу, за ужу правно-економску научну област на Правном Факултету Универзитета у Крагујевцу (ментор), проф. др Предраг Стојановић, редовни професор Правног факултета у Крагујевцу, за ужу правно-економску научну област на Правном Факултету Универзитета у Крагујевцу (члан), проф. др Љубомир Митровић, редовни професор Правног факултета у Приштини, са привременим седиштем у Косовској Митровици, за наставни предмет Макроекономска теорија и политика (члан).

Након увида и анализе урађене дисертације, Комисија подноси Наставно-научном већу Правног факултета Универзитета у Крагујевцу, следећи

ИЗВЕШТАЈ

I. ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Основни биографски подаци

Кандидаткиња Савић Божић Дијана рођена је 29.06.1972. године у Бијељини, где је завршила основну и средњу школу. Правни факултет је завршила на Крагујевачком универзитету, након чега је обавила приправнички стаж у Основном суду у Бијељини.

Од 2000. године обавља функцију секретара Основног суда у Бијељини. Стручни испит је положила 1999. године, у Бања Луци, а правосудни испит положила је 2001. године, такође у Бања Луци. Све испите предвиђене за последипломске студије положила је на Факултету за услужни бизнис у Новом Саду, након чега је прешла на Факултет за менаџмент „Браћа Карић”, смер Банкарство и финансијски менаџмент, где је положила предвиђену разлику предмета и успешно одбранила магистарски рад.

Кандидаткиња је као едукатор за унапређење руковођења и тренер у интерној едукацији Основног суда у Бијељини укључена у обуку службеника у правосудним органима.

Као члан (потпредседник) Етичког одбора Јавне здравствене установе Болница „Свети Врачеви“ Бијељина кандидаткиња даје сагласност за спровођење научних истраживања и клиничких испитивања лијекова и медицинских средстава у болници, прати и анализира примену начела професионалне етике и деонтологије у обављању здравствене дјелатности, разматра стручна питања и даје мишљења у вези са узимањем делова тела у медицинске и научно-наставне сврхе, те разматра друга етичка питања у обављању делатности болнице.

Кандидаткиња се служи енглеским и њемачким језиком, радом на рачунару у програму Microsoft Office, као и радом на интернету.

2. Учешће на научним и стручним скуповима, семинарима, округлим столовима и јавним расправама

Кандидаткиња је учесник многобројних научних и стручних конференција, како у земљи тако и у иностранству, од којих ћемо навести само неке:

- 1) „Унапређење способности руковођења у првостепеним и другостепеним судовима“ Организација: Високи судски и тужилачки савјет БиХ и Јавна установа Центри за едукацију судија и тужилаца у Федерације БиХ и РС
- 2) „Едукатор за унапређење руковођења“ Организација: Високи судски и тужилачки савјет БиХ и Јавна установа Центри за едукацију судија и тужилаца у Федерације БиХ и РС
- 3) Серија семинара: Практична примјена Закона о јавним набавкама, Примјена

Закона о слободи приступа информацијама

- 4) Члан је Тима за управљање промјенама у Основном суду у Бијељини у пројекту за имплементацију стандарда радног учинка у модел судовима.
- 5) Пројекат развоја сектора правосуђа – USAID (едукација).
- 6) Тренер у интерној едукацији Основног суда Бијељина.
- 7) Завршен курс информатике код Агенције Балкан INTERNET & Media Services.
- 8) Завршен курс за стране језике у Центру за стране језике “Seal”.
- 9) Сертификат у оквиру пројекта „Обука на рачунарима по ECDL програму за судије и тужиоце у БиХ“ Организација: Високи судски и тужилачки савјет БиХ

У досадашњем радном и професионалном ангажману, кандидаткиња је објавила више радова и учествовала на више научних скупова у земљи.

Издвајамо следеће радове из уже правно-економске и теоријскоправне научне области:

1. Светлана Игњатијевић, Иван Милојевић, мр **Дијана Божић**, *Economic aspects of Serbian comparative advantages in exports of vegetable matter*, Economics of agriculture, LVII, CB/SI-2 (1-656), 2010, Београд, стр. 161-167, YU ISSN 0352-3462, UDK: 635.1/.8:339.564, SI-2, **M24**.
2. Весна Параушић, Бранко Михаиловић, мр **Дијана Божић**, *Јачање капацитета руралних подручја Србије кроз формирање локалних акционих група*, Economics of agriculture, LVII, CB/SI-2 (1368), 2011, Београд, стр. 130., оригинални научни рад који је објављен на међународном научном скупу у Бањи Врдник, децембра 2011. године, YU ISSN 0352-3462, UDK: 316.334.55:332.14 (497.11), **M24**.
3. Мр Иван Милојевић, сц. Влада Пајић, **Дијана Божић**, *Контрола исказивања и опорезивања добити предузећа*, Пословна политика 2008, број 8-9, стр. 61-65, ISSN 0350-2236, UDC 657.31.012.7. [COBISS.SR-ID 99863] (**некатегорисан**)
4. Мр Иван Милојевић, мр **Дијана Божић**, *Ревизија извршења буџета*, Пословна политика 2010, број 9-10, ISSN 0350-2236. [COBISS.SR-ID 99863] (**некатегорисан**)
5. Мр Иван Милојевић, мр Слободан Анџић, мр **Дијана Божић**, *Улога ревизије у доношењу пословних одлука*, Пословна политика 2011, број 1-2, ISSN 0350-2236, UDC 005:658.14/.17. [COBISS.SR-ID 99863] (**некатегорисан**)
6. **Мр Дијана Божић**, мр Срђан Пешић, Божидар Гојковић, *Интерне контроле привредног друштва*, Одитор, 1/2010, стр. 30-38, ISSN 2217-401x, UDC: 657.633. (**некатегорисан**)
7. **Мр Дијана Божић**, Марко Тасић, мр Радован Дамњановић, *Улога брокера у осигурању*, Одитор, 1/2010, стр. 71-75, ISSN 2217-401x, UDC:368.023.5(497.11). (**некатегорисан**)

II. ОЦЕНА РАДА

1. Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у научној области

Економски аспект функционисања судског система у Босни и Херцеговини и Републици Српској је сложен и вишестран, што имплицира постојање не само једног разлога или уског економског погледа на економско-финансијске могућности унапређења судског система. Основа оваквог погледа је везана за начин на који судије, службеници суда, па чак и правници и парничне странке размишљају о правосудном систему. Превише се пажње придаје правилима, а ни близу довољно постизању конкретних резултата. Правовременост је потцењена, како у процедуралним законима, тако и у ставовима људи.

Сам назив теме *Економска ефикасност судског система у Босни и Херцеговини* упућује на значај оваквог система у свакој држави, а поготову у држави попут Босне и Херцеговине. Апострофирајући елементе судства у оквиру кантонизованог државног система тема добија на актуелности. У оквиру правовременог и ефикасног пружања судских услуга мора се истаћи значај људског фактора и његова недвосмислена економско функционална улога у судском систему. Ефикасна судска управа захтева функционалан састав. У оквиру БиХ (Федерацији), кантони функционишу практично независно, сваки са одвојеним Министарством правде. Подељена структура је суштински неефикасна и прескупа. У циљу изналагања решења за ефикаснији судски систем, мора постојати одређена конзистентност и одговорност за резултате на нивоу ентитета.

Предложена тема је нова, актуелна и није детаљније обрађивана у нашој правној теорији. У домаћој правној литератури постоји веома мали број обимнијих радова и монографија који су се детаљније бавили овом темом, а још мање озбиљнијих истраживања о економској ефикасности судског система Босне и Херцеговине. Стога сматрамо да постоји пуно научно и шире друштвено оправдање подробније обраде ове теме.

Квалитет заштите права запослених је врло важан чинилац остваривања прописаних радничких права, будући да се права запослених на различит начин крше. Због тога, прописи о заштити радничких права су врло важан сегмент овог корпуса права, јер на тај начин треба омогућити остваривање прописаних права у пуном обиму.

Систем индустријских односа у БиХ представља подсистем општег економског, друштвеног и правног система БиХ и њених ентитета, наиме Републике Српске (РС), Федерације Босне и Херцеговине (ФБиХ) и Брчко Дистрикта (БД). Заснован је на законских одредбама и колективним уговорима разних Ентитета и Дистрикта и регулише успостављање радног односа и друга релевантна питања, решавање радних спорова (посредовање, мирење, арбитража), спровођење трипартитног и бипартитног социјалног дијалога (тј. колективног преговарања) и питања везано за штрајк.

На државном нивоу, постоје само прописи који регулишу радни однос државних службеника и намештеника који раде у институцијама БиХ. У Ентитетима и Дистрикту, Закон о раду омогућио је оснивање Социо-економског савета на трипартитној основи, док је у Републици Српској усвојен Закон о Социо-економском савету. Исти закони омогућавају колективно преговарање ради закључивања општег, гранских и колективних уговора на нивоу предузећа, као и на нивоу једног или више кантона у оквиру Федерације БиХ.

Уколико мирно решавање спорова не да резултате, радни спорови се решавају на суду. У БиХ (државни ниво, ниво ентитета и дистрикта), не постоје ни судови рада, нити посебна одељења за решавање радних спорова у оквиру редовног судског система. Такви спорови се решавају у судовима опште надлежности, који се баве грађанским споровима. Слабости судског система укључују и судске поступке који јако дуго трају, неинформисаност странака у спору, високе трошкове и чињеницу да је терет доказивања на запосленом.

Тренутно не постоје посебни закони везано за алтернативно решавање радних спорова у БиХ и њеним ентитетима. Ова питања су регулисана релевантним Законом о раду, законима о штрајку, Законом Републике Српске о Социо-економском савету, општим и гранским колективним уговорима и колективним уговорима на нивоу предузећа или кантона, као и радним прописима на нивоу предузећа.

Спорост и неефикасност правосуђа одсликава се у сегменту радних спорова. То само показује да треба тражити друге начине решавања спорова из радног односа. Имајући у виду њихов значај и карактер, оправдани су захтеви за образовањем посебних - специјализованих радних судова, у циљу успешнијег решавања спорова који немају само правну природу, већ су у суштини дубоко социјалне и егзистенцијалне природе. Коначно, ти захтеви су утемељени како у теоријским становиштима, тако и у позитивним резултатима праксе земаља које такве судове имају.

Осим што се предметним радом доприноси литерарном оплемењивању наших научних простора, учињен је и велики напор у правцу адекватног доктринарног расветљавања значајних и озбиљних теоријских питања која припадају савременој правној теорији.

3. Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одређеној научној области

Комисија сматра да докторска дисертација *Економска ефикасност судског система у Босни и Херцеговини*, кандидаткиње Дијане Савић Божић представља резултат њеног оригиналног научног рада у области теорије права, односно, уже правноекономске научне области.

Дисертација је резултат самосталног рада кандидаткиње која је аргументовано, критички и систематично извела закључке о проблемима који су предмет истраживања, те садржи све елементе оригиналног, квалитетног, научног и стручног истраживања. Методолошки поступак приликом истраживања је правилно примењен и спроведен, проблеми су свеобухватно сагледани, што је створило квалитетан основ за релевантне и утемељене закључке, који су резултати овог истраживања.

Комисија је стекла утисак да је коришћена литература зналачки пробрана, уз коректност приликом њене употребе, што представља додатни основ за наш став о преданом и оригиналном труду кандидаткиње приликом спровођења свих фаза истраживачког поступка. Стил и језик докторске дисертације су јасни, разумљиви и примерени стандардима академског писања.

3. Преглед остварених резултата кандидата у научној области

Кандидаткиња Дијана Савић Божић је у свом досадашњем раду објавила већи број радова из правне области, међу којима издвајамо само најрелевантније за ужу правноекономску научну област, сматрајући их довољним за репрезентативност резултата њеног досадашњег рада.

- 1) Светлана Игњатијевић, Иван Милојевић, мр Дијана Божић, *Economic aspects of Serbian comparative advantages in exports of vegetable matter*, Economics of agriculture, LVII, CB/SI-2 (1-656), 2010, Београд, стр. 161-167
- 2) Милојевић И, Божић Д, „Ревизија извршења буџета“, *Пословна политика* 2010, број 9-10.
- 3) Милојевић И, Анџић С, Божић Д, „Улога ревизије у доношењу пословних одлука“, *Пословна политика* 2011, број 1-2.
- 4) Божић Д, Пешић С, Гојковић Б, „Интерне контроле привредног друштва“, *Одитор*, 1/2010, стр. 30-38.

4. Оцена испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Комисија сматра да докторска дисертација кандидаткиње Дијане Савић Божић под називом *Економска ефикасност судског система у Босни и Херцеговини* у потпуности испуњава стандарде у погледу обима и квалитета рада с обзиром на пријављену и одобрену тему. Спроведен истраживачки поступак је саобразан наслову докторске дисертације. Такође, међусобно су усаглашени одобрени циљеви истраживања и циљеви постављени у раду, одобрене и примењене методе, као и одобрена и успостављена структура докторске дисертације.

5. Приказ структуре и садржаја израђене докторске дисертације

Обим докторске дисертације обухвата 291 страницу прописно форматираниог текста, 480 фуснота, 170 литерарних јединица (од чега 42 на страном језику), 8 текстова преузетих са интернета (уз прецизно навођење 8 најчешће коришћених интернет сајтова), 55 домаћих и међународних правних прописа.

САДРЖАЈ

УВОД

1. ЕКОНОМСКА ДИМЕНЗИЈА СУДСКОГ ПОСЛОВНОГ СИСТЕМА

1.1. Институционална питања

1.2. Организацијски проблеми

1.3. Оперативни проблеми

2. СТРУКТУРАЛНА ПИТАЊА СУДСКЕ УПРАВЕ

2.1. Распоред судова

2.2. Правосудна управа

2.3. Улога судске власти

2.3.1. Судска власт у Босни и Херцеговини према Дејтонском уставу

2.3.2. Судски систем Федерације Босне и Херцеговине

2.3.3. Судски систем Републике Српске

2.3.4. Судови у Брчко дистрикту Босне и Херцеговине

2.3.5. Ефикасност судске власти у Босни и Херцеговини

2.4. Нормативна радна регулатива

2.5. Трансфер предмета другим телима

2.6. Улога норматива на процесни систем

2.7. Финансирање судова и тужилаштва

2.7.1. Финансирање судова и тужилаштва у Федерацији Босне и Херцеговине

2.7.2. Финансирање судова и тужилаштва у Републици Српској

2.7.3. Финансирање судова и тужилаштва у Брчко Дистрикту

2.7.4. Проблеми у финансирању кантоналних и општинских судова у Босни и Херцеговини

3. МОГУЋНОСТИ ПОВЕЋАЊА ПРОЦЕСНЕ ЕФИКАСНОСТИ

3.1. Судска управа

3.1.1. Ефикасност коришћења судске управе

3.1.2. Мерење и извештавање

3.2. Управљање предметима

3.2.1. Расподела предмета

3.2.2. Циљеви за управљање предметима

3.2.3. Основни принципи управљања предметима

3.2.4. Заказивање процеса у раној фази

3.2.5. Посредовање

3.2.6. Ефикасно коришћење списка

3.2.7. Осигурање присуства странака

3.2.8. Ефикаснија достава

3.2.9. Обука судија

3.3. Решавање заосталих предмета

3.3.1. Просечно трајање поступака

- 3.3.2. Преглед нерешених предмета
- 3.3.3. Статистички подаци о броју нерешених предмета у последњих пет година
- 3.3.4. Решавање заосталих судских предмета
- 3.3.5. Праћење заосталих и застарелих предмета
- 3.3.6. План смањења броја заосталих предмета
- 3.3.7. Развојна стратегија за сваки суд
- 3.3.8. Ангажовање искусних судија код судова са доста заосталих предмета
- 3.3.9. Недоступност странке

3.4. Подстицање продуктивног радног става међу судијама и службеницима

- 3.4.1. Инспирисање поноса и преданости добром служењу јавности
- 3.4.2. Ефикасност као приоритет
- 3.4.3. Стварање нових очекивања код судија
- 3.4.4. Изјаве о мисији суда

4. ЕКОНОМСКА ЕФИКАСНОСТ РАДНИХ СПОРОВА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

4.1. Радни спорови као део радног ангажовања судства

4.2. Остваривање и заштита права запослених

- 4.2.1. Одлучивање о остваривању права
- 4.2.2. Заштита појединачних права

4.3. Колективна права запослених

4.4. Колективни радни спорови

- 4.4.1. Мирно решавање радних спорова
- 4.4.2. Методи економског и других притисака
- 4.4.3. Решавање радних спорова у поступку пред судом

4.4. Ефикасност решавања радних спорова у БиХ

ЗАКЉУЧАК

ЛИТЕРАТУРА

ПРИЛОГ

Сагласно одобреној теми и структури, докторска дисертације је садржински конципирана кроз структуралну конструкцију, која обухвата четири дела.

У **уводном делу** (5-11. стр) се износе уводна разматрања, истицањем предметне оријентације, методолошког поступка, литерарног материјала, хипотетичке конструкције и циља истраживања. У овим уводним разматрањима, посебна пажња је

посвећена истраживању узрока неефикасности рада судова и кашњења у судским процесима, односно израђивању конкретних начела препорука за њихово отклањање, уз што мањи утрошак буџетских средстава. У оквиру анализе ефикасности судског система у Босни и Херцеговини, посебна пажња је посвећена ефикасности решавања радних спорова. Циљ се састоји у апострофирању економске улоге: буџетских (материјалних), људских и системских елемената судског система у БиХ, као и истицању одређених смерница које су од значаја за наведени систем.

У првом делу рада (11-17. стр.) насловљеним са *Економска димензија судског пословног система* обрађују се проблеми који су систематизовани кроз три одељка: институционална питања, организацијски проблеми и оперативни проблеми. Овај део рада посебну пажњу посвећује економској димензији судског пословног система указујући на институционална питања, организацијске и оперативне проблеме.

Другим делом (17-94. стр.), насловљеним са *Структурална питања судске управе* обрађују се проблеми који су систематизовани кроз седам одељака: распоред судова, правосудна управа, улога судске власти, нормативна радна регулатива, трансфер предмета другим телима, улога норматива на процесни систем, финансирање судова и тужилаштва. Садржином овог дела дисертације представљају се на методолошки прихватљив начин сва структурална питања судске управе, што представља логички синхронизован основ за прелазак на наредне делове истраживачког поступка. Јер, да би се у истраживачком поступању стигло до анализе могућности повећања процесне ефикасности, претходно је било потребно извршити анализу свих структуралних питања судске управе у Босни и Херцеговини, односно елаборирати структурална питања судске управе што је образложено путем распореда судова, правосудне управе као и нормативном радном регулативом. У овом делу концизно је истакнут трансфер предмета другим телима као и улога норматива у процесном систему. Такође, за даљу анализу је било неопходно и представити финансирање судова и тужилаштва у Федерацији Босне и Херцеговине, Републици Српској и Брчко Дистрикту.

Трећим делом дисертације (94-172. стр.) насловљеним са *Могућности повећања процесне ефикасности* обрађују се проблеми који су систематизовани кроз четири одељка: судска управа, управљање предметима, решавање заосталих предмета и подстицање продуктивног радног става међу судијама и службеницима. У овом делу приказане су могућности повећања процесне ефикасности са конкретним моделом који би се могао применити. У овом делу је указано на проблематику заосталих предмета

где је понуђен и модел решавања заосталих предмета. На прихватљив начин презентовано је подстицање продуктивног радног става између судија и службеника суда.

У четвртом делу дисертације (172-262. стр), који носи назив *Економска ефикасност радних спорова у Босни и Херцеговини*, обрађују се проблеми који су систематизовани кроз пет одељака: радни спорови као део радног ангажовања судства, остваривање и заштита права запослених, колективна права запослених, колективни радни спорови и ефикасност решавања радних спорова у Босни и Херцеговини. У Босни и Херцеговини не постоје посебни закони везано за алтернативно решавање радних спорова. Ова питања су регулисана релевантним Законом о раду, законима о штрајку, Законом Републике Српске о Социо-економском савету, општим и гранским колективним уговорима и колективним уговорима на нивоу предузећа или кантона, као и радним прописима на нивоу предузећа.

6. Научни резултати докторске дисертације

На основу спроведеног истраживања, кандидаткиња преиспитује могућности повећања процесне ефикасности у управљању предметима, као и решавању заосталих предмета, са посебним акцентом на економску ефикасност радних спорова у Босни и Херцеговини. Овом докторском дисертацијом је успешно изведена анализа ефикасности решавања радних спорова у Босни и Херцеговини. Сходно томе, научни резултат је аргументовани став да тренутно не постоје посебни закони везано за алтернативно решавање радних спорова у БиХ и њеним ентитетима. Ова питања су регулисана релевантним Законом о раду, законима о штрајку, Законом Републике Српске о Социо-економском савету, општим и гранским колективним уговорима и колективним уговорима на нивоу предузећа или кантона, као и радним прописима на нивоу предузећа. Спорост и неефикасност правосуђа одсликава се у сегменту радних спорова. То само показује да треба тражити друге начине решавања спорова из радног односа. Имајући у виду њихов значај и карактер, оправдани су захтеви за образовањем посебних - специјализованих радних судова, у циљу успешнијег решавања спорова који немају само правну природу, већ су у суштини дубоко социјалне и егзистенцијалне природе. Коначно, ти захтеви су утемељени како у теоријским становиштима, тако и у позитивним резултатима праксе земаља које такве судове имају.

Радни односи у БиХ регулисани су сетом закона који су усвојени за четири јурисдикције унутар БиХ: Закон о раду ФБиХ, Закон о раду РС, Закон о раду Брчко Дистрикта, и закони о раду у институцијама БиХ, као и сетом других закона који се директно односе на област рада. Усвајањем наведених закона о раду уређен је општи систем радних односа у БиХ. Истовремено, извор регулативе у области радних односа су и конвенције – међународне и регионалне – које је БиХ потписала и тиме се обавезала на примену истих. У области рада и запошљавања, посебно су значајне конвенције Међународне организације рада, као и споразуми потписани са Европском Унијом. У овом погледу, битно је додати да је примена конвенција и споразума проблематична у БиХ с обзиром да домаће законодавство није у потпуности усклађено са међународном регулативом, те да се мониторинг и евалуација примене истих спроводе у ретким случајевима и спорадично од стране надлежних институција.

Поред наведеног, извори права у области рада су и колективни уговори као и општи акти послодаваца, као што су правилници о раду, споразуми између већа запослених и послодаваца, као и уговори о раду. Наиме, законодавство које усвајају институције власти представља само минимум заштите у погледу индивидуалних и колективних права на раду и у вези рада, односно требало би да буде оквир за заштиту запослених који нису обухваћени колективним радним правом, док се колективни уговори, правилници о раду и уговори о раду морају појављивати као најважнији извори радног законодавства и покретачка снага за модернизацију у систему радних односа који морају пратити глобализацију тржишта рада.

Питања индивидуалних и колективних права обрађују закони о раду БиХ, који поред наведеног садрже и одредбе које се односе на забрану дискриминације, садржај уговора о раду или писане потврде, уговор о раду на одређено време, једнакост плаћања жена и мушкараца, збрињавање вишкова, рад у непуном радном времену, и права из заштите материнства – а које су потпуно или делимично усклађене са међународним радним стандардима и са директивама ЕУ.

Видљиво је да је систем права из радних односа развијен у БиХ иако није у потпуности усклађен са међународним и регионалним конвенцијама, а јавља се и проблем усклађености закона унутар БиХ. Ипак овај систем пружа законски загарантовану заштиту права – индивидуалних и колективних – у области рада. Решавање индивидуалних и колективних спорова уређено је са два закона: законом о раду и законом о парничном поступку, док се судски поступак води пред редовним судовима у парничном поступку. У БиХ не постоје специјализовани радни судови. У

првом степену надлежан је општински (Федерација БиХ) односно основни суд (Република Српска) који је опште надлежан за туженог (на основу пребивалишта, боравишта, седишта).

Преглед ситуације у судовима у БиХ указује на чињеницу да општински и основни судови, који делују у већим градовима или су надлежни за општине са већим бројем становништва, имају већи број предмета из области радних односа. Дуготрајни судски процеси директно повећавају цену самог поступка, а тиме и цену приступа правди. Према томе, дуготрајнији судски процеси ће коштати више, и истовремено приступ правди за грађане лошијег економског статуса ће бити отежано.

Велики прилив предмета из области радних спорова узрокован је пре свега слабим спровођењем општих аката послодаваца или њиховом неусклађеношћу са законима, поготову уговора о раду од стране послодаваца, без обзира да ли послодавац долази из приватног или јавног сектора.

Кандидаткиња у дисертацији указује да је у циљу што ефикаснијег решавања радних спорова, неопходно предузети следеће мере: повећати број судија који раде на предметима из области радних односа, као и стручних сарадника и пратећег административног особља; повећати доступности бесплатне правне помоћи; повећати доступност медијације и других механизма за алтернативно решавање спорова, посебно вансудских облика ових метода; едуковати грађане о правним механизмима заштите права из радних односа и судских поступака; активније укључивати синдикате у решавање индивидуалних радних спорова; специјализација судова односно формирање радних судова или бар формирање посебних одељења у судовима; специјализација судија: именовање и обука судија који требају радити само на овим предметима; превентивно деловати у надлежним институцијама у извршној власти (усаглашавање колективних уговора са законским прописима; јачање улоге и надлежности инспекција и пореских управа).

Велику улогу у реформи судског система налази и државна ревизија буџетских расхода и прихода. Сведоци смо чињенице да прву деценију трећег миленијума обележавају значајне промене-реформе у систему организације и пословања свих наших државних органа, па тако и у судском систему. Од тог система се првенствено очекује да, уз значајно бројно и функционално смањење, буде ефикаснији, ефективнији и економичнији у обављању своје друштвене функције. Управо је основна интенција ове тезе била да укаже на слабости и понуди решења релевантна за судски систем и на тај начин омогући да се на знатно ефективнији начин, троше поверена буџетска

средства. Поред тога, применом предложеног концепта у пракси створени су повољни услови да екстерна јавност буде на одговарајући начин упозната са методологијом пословања судског система и начином и сврхом трошења буџетских средстава, чиме су у потпуности остварени принципи транспарентности рада судског система.

Ревизија пословања система државних органа код нас је на самом почетку, што довољно говори о актуелности истраживања. Међутим, како се ради о веома значајној и деликатној области, итекако важној за међународни углед сваке озбиљне државе, кандидаткиња је мишљења да се у судском систему не може постићи већа економичност и ефикасност пословања уз примену контроле пословања, већ интегративни процеси намећу као нужност осмишљавање и имплементацију система - модела ревизије пословања. Дакле, ово истраживање потпуно попуњава ту празнину, како у практичном, тако и у теоријском сегменту и омогућава нашем судском систему повећање економичности у свом раду, односно да се спремно и на равноправним основама укључи у могуће интеграције. Са друге стране, имплементацијом државне буџетске ревизије пословања омогућило би се на један транспарентан начин, идентификовање сваке, па и најмање, могућности за побољшање ефикасности, ефикасности и економичности.

7. Применљивост и корисност резултата у теорији и пракси

Докторска дисертације кандидаткиње Дијане Савић Божић поседује капацитет специфичне теоријске тежине, јер се њоме расветљавају одређена питања у домену радног права. Резултатима ове дисертације се проширује литерарни опус Савремених правних теорија и додатно се продубљују сазнања из области економске ефикасности судског система. Осим тога, резултати ће бити применљиви и у односу према постојећој академској дисциплинарности наставних и научних предмета који припадају економскоправној научној области. Резултати истраживања које је спроведено приликом израде докторске дисертације, биће од користи субјектима стварања и примене око структуралних питања судске управе.

Теоријским критичким преиспитивањем одређених решења, даје се значајан допринос тврдњи да сигуран буџетски приход представља базу за добро планирање, програмирање и буџетирање у економском систему, што је услов економских средстава довољних за ефикасно функционисање судског система. Такође, преиспитивањем одређених решења из радно – правних односа у Босни и Херцеговини даје се значајан

допринос креирању судског система који треба да се ослања на међународна искуства како би повећао ефикасност.

8. Начин презентирања резултата научној јавности

Резултати докторске дисертације ће бити презентирани научној јавности објављивањем одговарајућих радова из ове области; како научних чланака, тако и посебне монографске јединице. Осим у часописима, сматрамо да би било корисно презентацију вршити и на научним скуповима посвећеним предметној тематици.

III. ЗАКЉУЧНА ОЦЕНА КОМИСИЈЕ

Комисија је једногласна у оцени да је докторска дисертација кандидаткиње Дијане Савић Божић, под насловом *Економска ефикасност судског система у Босни и Херцеговини*, подобна за јавну одбрану.

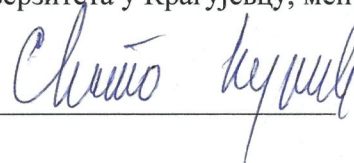
IV. ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

На основу изнете оцене рада, Комисија сматра да докторска дисертација кандидаткиње Дијане Савић Божић, под насловом *Економска ефикасност судског система у Босни и Херцеговини*, испуњава све услове за јавну одбрану и предлаже Наставно-научном већу Правног факултета Универзитета у Крагујевцу да прихвати овај Извештај и одобри јавну одбрану докторске дисертације.

У Крагујевцу, дана _____ 2015. године

КОМИСИЈА

Проф. др Свето Пурић, редовни професор за
ужу правноекономску научну област на Правном
Факултету Универзитета у Крагујевцу, ментор

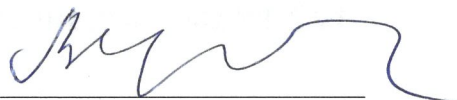

Проф. др Предраг Стојановић, редовни
професор за ужу правноекономску научну
област на Правном Факултету Универзитета у
Крагујевцу, члан

Проф. др Љубомир Митровић, редовни
професор за наставни предмет Макроекономска
теорија и политика на Правном Факултету у
Приштини, са привременим смјештајем у
Косовској Митровици, члан
